

V. Moduł: *Wykorzystanie wyników monitorowania z uwzględnieniem specyfiki II, III i IV etapu nauczania*

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- Monitorowanie jest, z punktu widzenia nauczyciela przedmiotu, procesem zbierania informacji dotyczących jego działań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych.
- Zasadniczym celem tak rozumianego monitorowania jest modyfikowanie działań nauczyciela, jeżeli taką potrzebę wskazują wyniki monitorowania.
- **Błędy popełnione w monitorowaniu efektów kształcenia,** najpierw na poziomie nauczyciela, później szkoły (nadzoru dyrektora) mogą być nieodwracalne i skutkować negatywnym wynikiem egzaminów zewnętrznych.
- Każdy znacząco niższy od oczekiwanego przez nas wynik egzaminów zewnętrznych będzie dowodem na popełnienie błędów: w planowaniu pracy, nauczaniu, wykorzystywanych metodach, kontrolowaniu wyników nauczania, monitorowaniu procesu dydaktycznego i w nadzorze kierownictwa szkoły.

prof. Zofia Krygowska, dydaktyk matematyki o wykorzystywaniu błędów (1987)

- *Profilaktyka dydaktyczna, na którą składa się przewidywanie możliwych nieporozumień i zapobieganie im wiąże się głęboko z rozsądnym, dydaktycznym wykorzystaniem błędów. „Errando discimus”. Jeżeli nieporozumienie uzewnętrznia się dostatecznie wcześnie w postaci błędu, to jest to „błogostawiony błąd”, który można i trzeba wykorzystać dla postępu.*
- Słowa „dostatecznie wcześnie” zawierają to, co stanowi kluczową rolę monitorowania. Monitorowanie jest po to, aby dostatecznie wcześnie ujawnić nieprawidłowości i niezwłocznie przystąpić do ich naprawienia.

Wykorzystanie wyników monitorowania w pracy nauczyciela

1. Wykorzystanie wyników monitorowania doraźnego. Jeżeli nauczyciel w realizacji konkretnych działań dostrzega występujący problem, np. negatywny wynik sprawdzianu, zdecydowanie gorszy w porównaniu z poprzednimi wynikami, niezwłocznie podejmuje określone działania (ustala przyczyny niepowodzeń uczniów, ocenia dobór narzędzi itp.). Szybkiej i adekwatnej reakcji wymaga każde duże odchylenie od średniej dla danego procesu czy zjawiska.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- **Wykorzystanie wyników monitorowania dokonanego w cyklu półrocznym.** Po dokonanych monitorowaniu w cyklu półrocznym (semestralnym) nauczyciel powinien dokonać ewentualnych zmian wynikających z efektów monitorowania. Zakres wprowadzonych zmian dotyczyć może działań możliwych do realizacji w drugim semestrze roku szkolnego. Przykładem mogą być niepokojące wyniki klasyfikacji bądź słaby wynik próbnego sprawdzianu lub egzaminu gimnazjalnego. W tym drugim przypadku: jeżeli już od stycznia podejmiemy działania mające na celu wyrównanie braków, coś jeszcze można osiągnąć.

- **Wykorzystanie wyników monitorowania dokonanego w cyklu rocznym:** Wyniki monitorowania dokonanego w cyklu rocznym powinny zostać wykorzystane w cyklu kształcenia. Monitorując realizację podstawy programowej na koniec roku szkolnego, ustalimy zakres zmian dotyczących zadań koniecznych do zrealizowania w cyklu kształcenia,
- **Wykorzystanie wyników monitorowania dokonanego w cyklu kształcenia:** Jeżeli w wyniku monitorowania na koniec cyklu kształcenia stwierdzimy występowanie zjawisk negatywnych świadczy to o popełnionych błędach w realizacji podstawy programowej i jednocześnie o błędach dotyczących monitorowania jej realizacji. Natomiast uzyskana w ten sposób wiedza możliwa będzie do wykorzystania dopiero dla kolejnej grupy uczniów w kolejnym cyklu edukacyjnym.

Sposoby uporządkowania i odwzorowania danych zgromadzonych w procesie monitorowania realizacji podstawy programowej kształcenia ogólnego:

- **dane uzyskane z wywiadów** egzemplifikuje się zazwyczaj w formie zestawień ilościowych lub cytatów, np. na temat trudności i sukcesów związanych z realizacją podstawy programowej,
- **wyniki obserwacji** przedstawiane są formie opisów, np. zdarzeń, osób, miejsc, działań bądź zestawień ilościowych i cytatów; mogą to być opisy działań uczniów i nauczycieli w zakresie kształcenia kompetencji kluczowych oraz realizacji tak zwanych zadań ogólnych szkoły,

- **wyniki ankiet** odwzorowuje się najczęściej w formie tabel, zestawień ilościowych, proporcji, wykresów czy cytatów; mogą to być np. wykresy na temat stopnia realizacji treści określonych w podstawie programowej poszczególnych zajęć edukacyjnych,
- **wyniki analiz dokumentów** to np.: streszczenia dokumentów, ich omówienia, fragmenty dokumentów, wypisy z dokumentów lub ich fotografie, jak również zestawienia sporządzane na podstawie dokumentów; mogą to być zestawienia godzin poszczególnych zajęć edukacyjnych zrealizowanych w cyklu półrocznym, rocznym czy w cyklu kształcenia, omówienia sposobów realizacji podstawy programowej zawartych w nauczycielskich planach edukacyjnych.

Formy syntezy danych uzyskanych w procesie monitorowania

- **dowody** – dane, informacje, wiedza zgromadzone w procesie monitorowania realizacji podstawy programowej,
- **konkluzje** – synteza uzyskanych danych, informacji, uogólnienia dotyczące znaczenia zebranych dowodów poprzez proces ich redukcji, reprezentacji i weryfikacji,
- **sądy** – połączenie konkluzji z wartościami, np.: szkoła efektywnie realizuje podstawę programową kształcenia ogólnego,
- **rekomendacje** – praktyczne wskazówki, sugerowane kierunki przyszłych działań, zmian w szkolnym systemie kształcenia lub w organizacji pracy szkoły – odpowiedź na pytanie: *co robić dalej, aby było lepiej?*.

Schemat wykorzystania wyników monitorowania

1. Poprawne monitorowanie danego obszaru.
2. Szybka reakcja na nieprawidłowości (wykorzystanie wyników monitorowania).
3. Poprawa jakości.

Proces monitorowania wpisać można w cykl Deminga

- Zaplanuj- zaplanowanie ewaluacji
- Wykonaj- zbieranie danych
- Sprawdź-zbieranie danych, analiza danych i raportowanie
- Działaj (zmieniaj)- Wykorzystanie wyników ewaluacji

Wykorzystanie informacji uzyskanych w trakcie monitorowania do projektowania zmian.

- *Od mierzenia temperatury jeszcze nikomu nie spadła gorączka* podobnie dzieje się w praktyce szkolnej – od prowadzenia badań, monitorowania czy nawet ewaluacji nic się w szkole nie zmieni, jeżeli nie zostaną na podstawie uzyskanych wyników czy też informacji wdrożone zmiany. **Pytania:**
- **Czego nie należy zmieniać?** Co jest dobrą, sprawdzoną praktyką? Na czym można oprzeć dalsze działania?
- **Co trzeba naprawić?** Jakie działania należy podjąć bezzwłocznie, natychmiast?
- **Co trzeba doskonalić?** Które z naszych działań wymagają jedynie korekt, zmian, takich, które podniosą ich efektywność, a ich wdrażanie może być rozłożone w czasie?

Projektowanie zmian w pracy nauczyciela

- Obszary do zmian : planowanie pracy dydaktycznej, przebieg procesu dydaktycznego i sprawdzanie postępów ucznia.

Obszar: planowanie pracy dydaktycznej

- Może program, który realizujemy, nie całkiem spełnił nasze oczekiwania, może warto zastanowić się nad jego modyfikacją?
- Refleksyjna analiza planu pracy dydaktycznej. Jeżeli np. Wyniki uzyskane w rezultacie oceniania wewnątrzszkolnego są dla nas niezadowalające, to warto przyjrzeć się zarówno rozłożeniu w czasie tematów lekcyjnych, jak również treściom zaplanowanym do realizacji, zwracając szczególną uwagę na treści spoza podstawy programowej wprowadzone przez autorów programu. Czy na pewno są odpowiednie dla zespołu klasowego, z którym pracujemy?

Obszar: Przebieg pracy dydaktycznej

- Najczęściej powodem do refleksji są informacje uzyskane w wyniku obserwacji oceniania wewnątrzszkolnego. Jeżeli wyniki uzyskane przez uczniów nie są dla nauczyciela zadowalające, powinny się pojawić pytania, a potem propozycje zmian.
- Trzeba zastanowić się, jak wyglądała praca na lekcjach, na których były kształcone sprawdzane umiejętności.
 - 1.Czy zastosowane metody nauczania były adekwatne do celów lekcji?
 - 2.Czy okazały się skuteczne? Jeżeli nie, to jak zwiększyć skuteczność oddziaływania?

- Kolejny element- to refleksja nad zadaniami i ćwiczeniami utrwalającymi kształcone umiejętności; Może wymagają zmiany?
 1. Jakie ćwiczenia i zadania utrwalające do tej pory stosowaliśmy?
 2. Czy nauczyciel miał świadomość, jakie umiejętności utrwała, czy były to po prostu kolejne zadania i ćwiczenia z zeszytu ćwiczeń lub zbioru zadań?
 3. Czy ćwiczenia i zadania były różnicowane, dostosowane do możliwości uczniów?

- Podobne refleksje powinien wywołać problem pracy domowej i jej spójności z przebiegiem lekcji:
 1. Jaki był rodzaj i zakres pracy domowej?
 2. Czy była wykorzystywana do ćwiczenia tych umiejętności, z którymi uczniowie mają problemy?
 3. Czy uczniowie odrabiali zadania domowe?
 4. Czy praca domowa była sprawdzana i omawiana?

- Kolejny bardzo ważny element to problem współpracy z innymi nauczycielami uczącymi w danym zespole klasowym i nieustający w szkołach kłopot z korelacją.
- Jeżeli w kształceniu przedmiotowym pojawiają się takie umiejętności, które mogą wystąpić na innych przedmiotach, to może warto taką szansę wykorzystać, wprowadzając podobne rozwiązania metodyczne.
- W ramach współpracy nauczycieli warto też zwrócić uwagę na problem, kiedy w nauczaniu przedmiotowym wymagamy od uczniów umiejętności nabytych na innych lekcjach, a... uczniowie jeszcze ich nie opanowali. Takie kłopoty miewają nauczyciele biologii i chemii, fizyki i matematyki czy też na niższych szczeblach edukacji – w zakresie gramatyki nauczyciele języków obcych i języka polskiego.

Obszar: Sprawdzanie postępów uczniów

- Analizę możliwości wdrażania zmian oceniania należy rozpocząć od refleksji nad zasadami WSO oraz nad wymaganiami edukacyjnymi. Czy zostały dostosowane do zmian w podstawie programowej? Czy w pracy nad wymaganiami edukacyjnymi zwrócono uwagę na ocenianie tych umiejętności, które mogą wystąpić w kształceniu innych przedmiotów? Jak się mają do nich zasady oceniania przedmiotowego, czy są zbieżne?
- Kolejne refleksje powinna wywołać analiza zadań sprawdzających osiągnięcia uczniów. Czy były poprawnie skonstruowane? Czy były dostosowane do możliwości uczniów? Czy uczniowie zostali zapoznani z oczekiwaniami nauczyciela określonymi w wymaganiach?

- Kolejne pytanie dotyczy częstotliwości sprawdzania umiejętności wynikających z postawy programowej i ewentualnego rozważenia częstszego ich sprawdzania.
- Problemy związane z poprawnym konstruowaniem zadań sprawdzających. Takich, które uwzględniają umiejętności określone w wymaganiach ogólnych i treści z wymagań szczegółowych. Jeżeli taki problem zostanie w szkole zidentyfikowany, to może warto zająć się nim i objąć nauczycieli wspomaganie w zakresie konstruowania zadań.

Projektowanie zmian w pracy dyrektora szkoły

- Kolejna perspektywa wykorzystania informacji wynikających z monitorowania to punkt widzenia dyrektora szkoły, postrzegającego szkołę jako organizację – Projektowanie zmian w organizacji pracy szkoły.
- Kolejny obszar, który daje duże możliwości wprowadzenia zmian, to doskonalenie nauczycieli – zarówno wewnętrzne w ramach wspomagania, jak i udział nauczycieli w doskonaleniu zewnętrznym. To także wdrożenie w szkole rozwiązań systemowych, które pozwolą na efektywny transfer wiedzy i umiejętności nauczycieli do praktyki szkolnej.

Wspomaganie – zadanie dyrektora wynikające z nadzoru pedagogicznego

Planowe wspomaganie nauczycieli może być zaprojektowane na bazie diagnozy ich potrzeb w zakresie realizacji podstawy programowej. Cykl:

- **Diagnoza potrzeb nauczycieli w zakresie doskonalenia procesu realizacji podstawy programowej**
- **Wyodrębnienie obszarów wymagających wsparcia**
- **Zaprojektowanie wspomagania nauczycieli**

- Przykład
- W wyniku diagnozy potrzeb nauczycieli w zakresie wdrażania i realizacji podstawy programowej stwierdzono, że większość nauczycieli ma problemy z konstruowaniem zadań sprawdzających umiejętności określone w wymaganiach ogólnych. Ponadto dwoje nauczycieli stażystów zgłosiło problem z konstruowaniem planu pracy dydaktycznej, a szczególnie – z operacjonalizacją celów. Na podstawie diagnozy dyrektor szkoły zaplanował szkolenie rady pedagogicznej *Konstruowanie zadań sprawdzających osiągnięcia w zakresie podstawy programowej*. W ramach wewnętrznego doskonalenia zorganizował konsultacje dla nauczycieli stażystów z doradcą metodycznym.

Zaprojektowanie wspomagania na podstawie informacji uzyskanych w wyniku monitorowania realizacji podstawy programowej

- Cykl:
- Analiza informacji uzyskanych w wyniku monitorowania podstawy programowej
- **Wyodrębnienie obszarów wymagających wsparcia**
- Zaprojektowanie wspomagania nauczycieli. **Przykład:**
- Na podstawie analizy informacji uzyskanych w wyniku monitorowania dyrektor stwierdził, że znaczna część rady pedagogicznej ma problemy z rytmicznym kształceniem umiejętności opisanych w wymaganiach ogólnych. Stało się to podstawą do zaplanowania szkolenia rady pedagogicznej oraz w ramach wewnątrzszkolnego doskonalenia cyklu lekcji otwartych.

Zarządzanie szkołą a wykorzystanie wyników monitorowania

- Niezależnie od prezentowanego stylu przywództwa ważne jest, aby w tej sprawie dyrektor prezentował pełne przekonanie co do potrzeby i sensu realizowanych działań, a najlepiej entuzjazm. **Tylko ten, kto płonie, jest w stanie zapalać innych.**
- Dobre zarządzanie dyrektora szkoły polega na podziale kompetencji między współpracowników oraz na delegowaniu uprawnień.
- Dyrektor we współpracy z radą pedagogiczną powinien wypracować obowiązujący na terenie szkoły model, w którym określi się: kto co robi i za co odpowiada.

Skuteczne i dobre kierownictwo szkoły sprzyjające procesowi monitorowania

- Ma miejsce podział kompetencji i delegowanie uprawnień; członkowie zespołu funkcjonują równie dobrze samodzielnie, jak i w sytuacji „bliskiego nadzoru”.
- W bieżącym funkcjonowaniu dyrektor szkoły pełni funkcję straży pożarnej: działa rzadko i w „palących” sprawach.
- Podstawową działalnością dyrektora szkoły jest działalność planistyczna, perspektywiczna i menedżerska.
- Współpraca i współdziałanie nauczycieli świadczące o tym, że rada pedagogiczna stanowi spójny zespół działają na korzyść prawidłowej realizacji procesu monitorowania, a w szczególności sprzyjają wdrażaniu wniosków z monitorowania realizacji podstawy programowej.

- Przykładowy scenariusz szkolenia rady pedagogicznej, który może być wykorzystany w ramach wspomagania podczas pracy nad monitorowaniem realizacji podstawy programowej.

patrz załączniki

- Temat: Zasady konstruowania planów pracy dydaktycznej umożliwiających monitorowanie podstawy programowej.
- Czas trwania: 2 godziny.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

